

A múlt hártái

A pillanat tűje áthatol a múlt hártáin, nedvedzni kezd az idő, s beleitatódik a valaha van-ba.

*

A szándék kilendül az emlék lappangó mágnesmezeje felé. Derengő múlt: az utca mint kriptasor, ahova megmártózni jár a kegyelet.

Még nem tudja, melyik utca, melyik szöglet lesz az, amely a múltból felszökik, diadalmos tanúságaként életének.

Belengi a búcsú. Ki tudja, hány ezredév, míg más képében visszatalál.

*

Úgy írni, ahogy jön? Úgy írni, ahogy más nem? Úgy írni, ahogy akarok? Úgy írni, ahogy hagyja? Úgy írni – ahogy.

*

Testmeleg.

Kutyám mellémvackol, gerince oldalához ér, testáramaink ölelkeznek.

A kis sátorban, a hajnal hidegében, barátom oldala enyhíti hátam dermedését. (Most, negyven évvel később, tőlem pár ezer kilométerre, ízületeit ápoltatná, miként én is cserére szánhatnám az enyéimet.)

Éjszaka, amint a tétova kéz rátéved a hitvesi test melegáramára, hazára lel a bolygó lélek is.

*

Ez volt az elérhetetlenségek völgye. Most, hogy naponta erre vágatsz – a kötelesség útja.

De azért érzed az akkori remegést. Állásért kuncsorogtál az ismert embernél... (Nem szerzett...) Irigyelted az itt lakó távoli rokont. (Nem ajánlotta fel ideiglenesen sem az egyik szobáját.)

Ha sikerült volna akkor, vajon most a fordítottja volna? Esedeznél valakinél valamiért? S a halál mint nehezen megszerezhető, ígéretes jövő következne?

Jutalom a kitartásért?
Avagy mindenképp ígéret?

*

Egy Radnóti-album fotói. Intim családi pillanatok. A magány ellesett esetlegességei – kimerítve.

S az estém észrevétlen megmérgeződik: mint mikor epe szivárog a falatba. Mert ki-
lestem – fél évszázaddal később – egy halott életének legbensőségesebb, senki másnak,
csak önmagának szánt pillanatait? Hiszen megtettük, megtesszük ezt még annyi nagy és
kis élővel és holtal. Akkor pedig miért e sérülékeny megrendülés? A ki nem mondott
bűntudat kéretlen és akaratlan magamra öltése? Miért most? Miért nem akkor, mikor
habzsoltam a verseit? Vagy amikor könyvbe mentettem élete még föllelhető helyszíneit,
hangulatait? Vagy azért, mert engedélye nélkül élvezkedtem élete fényérzékeny papírra
mentett tűnékenységein?

Ha meglelem a magyarázatot, nem biztos, hogy nyugalmat ad. Talán nem is kellene
mindig törekedni a nyugalomra. Ez a tétova, félszeg oldalgás, sebzettség éberré tesz a jóra.

*

Hogy majd.. Nem lesz majd. Most van – a múlt.

Például azt, hogy hol állt a kis vaskályha az áthelyezhető fém terelőlemezzel, amely a
bútort védte a sugárzó hőtől, a vaskályha pontos helyét a valahai szobában már soha
nem tudod meg. Emlékezeted kocsonyásan elmosódó. Vagy hogy mi volt a pontos
neve a társbérlónek... Akiktől megkérdezhethéd, egytől egyig halottak. Amíg éltek,
eszedbe sem jutott ilyesmikre rákérdezni. Most – a rekonstrukció lehetetlenségének
tragikumuma miatt – halálos jelentőséget kap egy-egy részlet. Hogy halálba viszed a titku-
kat. A teljességgel földeríthetetlen titkukat.

*

Isten – munkahipotézis a teljességre.

*

Hol vannak az évezredfordulók? Nem a vélt mérföldkövekkel. A kerek számú útjel-
zőt örömmel maga mögött hagyó utazó nem tudja, hosszú ideje egy völgyben halad,
mely – a légből tekintve – lemezkéreghatárrá szélesedik. Ott repedt meg a föld – a
rengések iszonyú görcsei után.

*

A rabszolga – szabad ember. Én, a szabadnak mondott – nem voltam az. A rab-
szolga – kényszerében – minden gondolata szabad. A magam vállalta kényszerekben –
megsavanyodik a gondolat.

A szoba kilátójából a külváros tetői, felső emeletei. Téli napfény. Dialemezeket váltó láthatatlan mozdulat: a látvány évszakokat cserél. Ugyanabba a képbe beleoldódik a nyár íze, a tavasz ígérete, az ősz érettsége. Tapodtat sem mozdultam, s ugyanazzal a fénnel más évtizedbe, más korszakba vált.

Ha a mellettem álló tudná, talán kiteszítana a magasból.

*

Egy keresztbefont láb gyengéd kihívása.

*

Nem parányként, s nem felfedezőként, nem gigászként s nem vélt istenként ítélni egyetlen életed, mely nem egyedül a tiéd.

*

Ősz – a fák a földben lombosodnak.

*

Ez a közhelyek ősze. S a bágyadt fény mégis úgy szívja ki erőmet, mint egy csak nekem kikevert betegség.

Gyémántszálon ráng póre életem.

*

A meghódított nő. Évek, évtizedek múltán az első megpillantás tisztasága. Az első érintés üdve.

Állandósítani az első pillanat romlatlanságát.

*

De jó is volna biztosnak lenni benne, hogy valamely századok óta éledező, s még sokáig elhúzódó korszak kiválasztottja voltam...

Hinni benne? Úgy élhetem bele magam, ahogy akarom. Önmagamat úgysem cáfolom, a másé meg hidegen hagy.

Egyetlen fényűzésem e makacs önáltatás. Mindenki ezt teszi. S ez ráadásul személytelen is.

*

Hogy a gyerekkori emlék ma is álló épületét újra látom – mintha Tróját fedezném fel.

Voltaképpen (mi is ez a voltaképpen?) mindig is izgatott, hogy a szavak nélküli mi-ként tudna másban is a szavak által azzá válni, ami eredetileg volt. Az írás kiváltódása (átváltozása) nem életté, hanem az életben fellelt, másnak is megélhetőségé.

*

A hajszáltrepedés még láthatatlan. A XIX. század a válság megfogalmazásáé, a XX. a kiteljesedéséé.

És a hajszáltrepedés az, hogy azon túl jön a valahai aranykor újraélhetősége.

N. Mészáros Júlia

Bárdy Margit dobozművei Győrben

A fehér és fekete szalaggal átkötött, méret szerint egymásra halmozott dobozok szabályos rendje lenyűgöz. Itt van tehát a művész, akinek hamarosan kiállítása nyílik, s itt vannak a művek, egyelőre hófehér tokokba rejtve.

A kicsomagolás szertartásos, mint a menyasszony vetkőztetése; mindenki türelmetlen, mégsem kapkod. A levegő várakozással teli. Mintha most születne valami, ebben a percben, amit félig-meddig talán már ismerünk, valójában fogalmunk sincs igazi lényegéről.

Játék ez a javából. Ragyogóan szellemes és életre szólóan megigéző. Pedig még nem történt semmi, vagy talán máris felgördült egy képzeletbeli függöny?

Végül sorra felnyílnak a dobozok, kitárul tartalmuk: aranyozott, vagy festett fakeretek mögött parányi lelkek. Színészek, táncosnők, énekesek, kislányok, férfialakok, jelenetek.

Kockacukorral az örökkévalóság babaházába rögzítve, az átlényegülés pillanatába merevítve, immár végérvényesen.

Bárdy Margit művei színpadi tervezőmunka során született, később kollázsokká fejlesztett, dobozterekbe helyezett, művészi eszközökkel megformált idő-objektképek.

A tér jelzésszerű vagy üres, legtöbbször csupán a keret varázsolja valamely irodalmi, színpadi vagy zeneműből és valóságból gyúrt helyszínné.

A figurák egyszerűek: testük ruhákat formázó gyúrt papír- és textildarab, kiegészítve karokkal, lábakkal, fejekkel. Törékeny alakok jellemző mozdulatokba merevedve a háttér fehér síkjától végtelenné váló térben. Attributumszerű, apró jelekből sejtjük múltjukat, eredetüket, hogy konkrét darabok szereplőiként, a kultúrtörténet ismert jeleneinek modelljeként, egyszersmind a művészi fantázia lenyomataként és az alkotói életút során megélt élmények időtlen emlékképeként születtek.

Történetük azonban soha nem ilyen egyszerű.